

redbah, s katerimi se določi dražbeni narok. To mnenje izraža tudi zgoraj omenjena, v knjigo judikatov vpisana odločba najvišjega sodišča.

Uprav navedeni razlogi pa veljajo tudi za pristop k dražbenemu postopanju in je v istem smislu interpretovati določbi §-ov 169, odst. 2 in 84 št. 1 zvrš. r., po katerih mora rok med dnevom, ko je bil določen dražbeni narok, in med dražbenim narokom znašati najmanj 1 mesec.

(Konec prih.)

Doneski k zgodovini slovenskega vseučiliškega vprašanja.

II. Slovenska pravoslovna predavanja v Ljubljani.¹⁾

»Slov. Pravnik« l. 1893 na str. 359 in nasl. poroča, kako se je uvedel v Ljubljani l. 1849. slovenski učni tečaj za civilno in kazensko pravo, kako pa je tudi ponehal po nekoliko tednih. S koliko navdušenostjo sta se prva docenta Mažgon in dr. pl. Lehman lotila svoje naloge, to kažeta njuna prva nagovora. Nagovor Mažgonov je po »Sloveniji« l. 1849. št. 34 že priobčen v našem listu na navedenih mestih. Nagovor dr. pl. Lehmana dne 1. junija 1849 pa se je glasil, mnogostransko zanimiv, po »Sloveniji« l. 1849. št. 46 tako-le:

»Poklican od visociga ministerstva javniga uka avstrijsko kriminalno pravdo (avstrijske kaznovavne postave) v domorodnim slovenskim jeziku učiti, nastopim danes svojo učiteljsko opravilo.

V trdim zaupanju, de me boste kot rojaka in prijatla sprejeli, štejem tudi na vašo dobrovoljnost ino na vaše prizanašanje.

Če mi v mojih govorih beseda prav ročno iz ust ne pojde; če se morde kakikrat nerazumljivih besed poslužim, če je včasih preveč po dolensko zavijem, ko sim rojen novomeščan, ali če zoper slovnico grešim, Vas prosim premisliti, de je vsak začetik težak, in de je posebno težko v rečeh višjiga znanstva razložno

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik«, l. 1901. str. 344 in nasled.

govoriti, vendar menim, da se bomo sčasama dobro porazumeli ino zaupam, da naše skupno prizadevanje brez koristi ne bo.

V ti misli z veselim srcem svoje učiteljstvo nastopim in Vas, častiti gospodje, vse skup serčno pozdravim.

Poprej, ko se predmetov sebi izročeniga nauka lotim, naj mi bo pripuščeno svojimu kratkimu nagovoru še nekaj besed zastran namembe in važnosti branja v slovenskim jeziku pristaviti. Ustava od narmilostljivšiga Cesarja dodeljena, ne govori samo od kronskih dežel, v ktere se cesarstvo v zemljopisnem in politijskim oziru razdeli; temuč tudi od narodov v njih prebivajočih in po § 5. je vsim narodom zagotovljeno, da imajo sploh enake pravice, zlasti pa nerazžaljivo pravico vživati svojo narodnost in svoj jezik varovati in omikvati.

Že v ti namembi mora vsakteri, ako mu otes in olikanje narodu na sercu leži, spoznati, da je vpeljanje domorodskiga jezika v javnimu podučanju prvi pogoj, da je tako rekoč podstava napredovanja in prostiga izvajanja v narodnim življenju. Že v tem óziru moramo tedej hvaležno sprejeti kar koli vladarstvo v zvestim izpolnjevanju ustavnih pravic, v spoznanje in v podporo narodnosti vkaže in vreduje; že v tem ogledu moramo torej vstanovitev učiteljskih stolic pravdoznanstva z naukam v domorodnim jeziku s serčnim zahvaljenjem sprejeti.

Nam, ki smo v novo dobo stopili, je prihranjena sveta dolžnost, k narodnim omikanju po svoji zmožnosti pripomoči; ino če ravno v tem težkim prizadevanju se ne da z enim mahljejem vse opraviti, kar želimo, če po sedanjih razmerah ni mogoče na enkrat doseči, kar je skozi toliko časa minulosti zaostalo in zamujeno, moramo saj začeti in boljši prihodnosti pot pripravljati. Naše delo je torej polje, ktero se nam razgrinja, neutrudljivo obdelavati, na njemu saditi, mladike staviti in cepiti; mi imamo še le podzidje staviti, na katerim se bo če je po božji volji lepo poslopje in stanovaljše narodniga omikanja, sčasama napredovaje, izdelalo. V tem ogledu tedaj mora vsakteri, ki pravično misli spoznati in prevideti, da se pri šolah začeti mora, ako se hoče občnimu izobraževanju ljudstva resnično v podporo priti.

Mi Slovenci ino zlasti mi Kranjci stojimo z našimi nemškimi sosedomi v obertnijški, v teržtvini, slovstveni (literarski) ino v politiški zvezi, nemško slovstvo, nemško olikanje se tudi v naših slavjanskih deželah razširilo ino mi, kar nas je bolj izučenih, smo se skorej vse iz nemškiga učili; nemški olikani živelj (element) se je torej tudi pri nas tako vkorenil, de bi blo napačno misliti, de bi se vtegnili ali de bi le želeti blo, taistiga se popolnoma znebiti; ja po današni stopni slovenskiga pismenstva bi se tudi malo prida pokazalo, ako bi hotli nemško na enkrat zapustiti, to ne more biti; ali nasproti tudi to ne more po ustavi biti, de bi se v prihodno pri slovenskim narodu nemško olikanje podpiralo; marveč se bo za povzdigo domorodniga jezika skerbeti moglo; zraven njega pa se bo še zmiraj tudi nemški jezik, ker je nam Slovincam zavolj poprej omenjene zveze djansko potrebin, obderžati znal po vodilu: »quot linguas calles, tot homines vales«. — Ako se ljudstvu priložnost da zraven domorodniga tudi drugih jezikov se učiti, se z tem narodnost ne podkopava, če se le ptuji jezik s kratenjem domačiga toliko ne podpira, de bi se protinaravno za podstavo ljudskiga izobraženja vzela.

Kar posebno ustanovitev omenjenih učiteljskih stolic za pravdoznanstvo v slovenskim jeziku zadeva, bi kdo lahko mislil, de je čudno, zakaj de se poprej, kot se nauk v spodnih šolah ne prenaredi in v tistih za vpeljanje narodoviga jezika bolj ko do zdaj ne skerbi, z znanstvi početi hoče, ki kako poprejšno podučenje terjajo in ki so tako rekoče verhec drevesa, kteriga korenine pa po sedajnim stanu slovenskiga pismenstva le iz ptuje parsti sok dobivati zamorejo; sodil bi marsikteri de ne more nič koristniga iz tega prihajati, če se mladenčam, ki so dozday skorej le nemškiga se privadili in iz nemške učenosti si svoje vednosti zajemali, tako imenitne pravdne znanstva v slovenskim jeziku učijo, v kterim še nič preddelaniga ni, in de bi torej boljši kazalo, se nemškiga deržati in v tem učiti.

Res je, de olikanje narodniga jezika se mora že v spodnih šolah, v pervim nauku pričeti; res je, de dokler se poprejšno podučenje pogreši, nauk v višjih vednostih potrebne podlage nima, res je tudi, de naš domorodni jezik če ravno že dobro obtesan, gladek in gibčen vendar v nekterih znanstvih prikladnih

besed še nima, de je torej treba, jih še-le poiskati ino v ljudstvu upeljati.

Visoko ministerstvo je vidama misel vodila, saj v narpo-trebnih predmetih pravdoznanstva, ki narveč v razmere praktičniga življenja segajo, pripravljajoči nauk vpeljati, zakaj če se pregledujejo nove naredbe, ki se po ustavi vstanoviti imajo, se hitro kaže, de bo silno treba domorodni jezik tudi vradnim ino sploh vladarskim rečem primeriti, de je torej treba, že zdaj mladost, ktera bo svoj čas v deržavne službe stopila, za to pripravljati.

Že z vpeljanjem novih srenjskih osnov na deželi bo treba v domačim jeziku se obračati; kar se meni narbližje zdi je pa osnovanje javnega ustniga ravnanja v sodniških rečeh, in če morde v civilnimu ravnanju ne bo hitro mogoče, se samo slovenskiga jezika poslužiti, če morde sploh domači jezik se ne bo hitro za vradni jezik čez in čez izrekel; vender bo v kaznovavnim ravnanju kakor hitro se po ustavi zagotovljeno javno in ustno ravnanje z sodnijam priseženih mož vpelja, treba s tožencam, s pričami ki samo slovensko razumijo, ino priča ljudstva, v njegovim jeziku ravnati, zakaj bistvena podlaga javnosti ravno v tem obstoji, de vsak razumi ino ve, kaj in kako de se ravna, to se pa ne more doseči, ako bi se pri javnimu ravnanju jezik rabil, kteriga morde le bolj izobraženi razumijo, ljudstvo sploh in toženec pa ne. Tožencov zagovornik, deržavni pravdnik, sodniki in priseženi možje bojo torej kaznovavno postavu ino tam odločene zapopadke v slovenskim jeziku dobro razumeti, zlasti pa oba zagovornika in sodnice predsednik prav razločno in omikano govoriti mogli.

To je tudi najberžeje visoko ministerstvo pri sklepu zastran omenjenih učiteljskih stolic previdilo, ino torej mislim, de le v namenu visokiga vladarstva in v blagor domovine ravnamo, če se vzajemno trudimo nam izročeno opravilo kar bo moč dopolniti, ino na Vami častiti poslušavci bo, z opaznostjo in prizadevanjem si pravila kaznovavne pravde, ktero Vam bom razlagal ino postavno odločbo dobro prisvojiti; zlasti pa na slovenske besede in ozname, ktere bomo pri posameznih zapopadkih v kaznovavni pravdi rabili dobro paziti ino si jih terdno vtisniti, zakaj vsako znanstvo potrebuje svoje lastne ter-

minologije, posebno pa pri pozitivnih postavah je neogibljivo, se terdno postavnih besed ino z njimi zvezanih zapopadkov deržati. Poslednič pa, dokler postave, ki se še le zdaj v domorodni jezik prestavljajo, natisnjene niso, ste vi častiti gospodje nar bolj v priložnosti, svoje znanje med ljudstvam razširiti ino tako h namenu olikanja v pravnih rečeh pripomoči.

Dajmo torej vsak po svoje si prizadeti in vidili bomo, kako lepo terta od nas vsajena se bo obnesla, ino od leta do leta slajše kaplice bo dala.

S tem sklenem svoj vvodni govor ino se vnovič perporočim vaši dobrovoljni prijaznosti.«

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Graditelj se odpove pravici do povračila škode, ako bi se gradnja poškodovala po rudarstvu. — Je li vknjižba take odpovedi realno breme ali omejitev lastninske pravice? — Terjatev, kateri se je knjižna prednost odstopila pred terjatvijo dosmrtnih prihodkov, se v pridobljenem vrstnem redu o priliki razdelitve izkupila lahko takoj povsem v plačilo odkaže, če tudi ni terjatev glede dosmrtnih prihodkov še v plačilo zapadla.

Na hišnem zemljišču A. Č.-ja je na prvem stavku vknjižena zastavna pravica za pokritno glavnico 1500 K v varnost dosmrtnih prihodkov po 60 K na leto za upnico M. Č., na 2., 3. in 4. stavku so pa zavarovane 3 izvršljive terjatve J. Š.-ja v znesku skupaj 5600 K, katerim je M. Č. odstopila knjižno prednost pred svojo omenjeno terjatvijo. Za tem je na 5. stavku temeljem reverza z dne 9. septembra 1900 vknjižena kot realno breme izjava, lastnika zemljišča A. Č.-ja, da se je leta v prid c. kr. erarnega rudarstva popolnoma odpovedal pravici do povračila škode, katero bi trpela njegova hiša vsled dogodkov pri rudarstvu. Potem so vknjižbe nekaterih drugih terjatev.